

Folkehelseloven

Systematisk folkehelsearbeid beredskap

Kjersti H. Engeseth, Seniorrådgiver i Helsedirektoratet



Prop. 90 L

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lov)

Lov om folkehelsearbeid
(folkehelseloven)

Prop. 82 L

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i folkehelseloven m.m.
(krav til systematisk og kunnskapsbasert
folkehelsearbeid, helsemessig beredskap)

Hva skal dere få ut av dette?



1. Bedre kunnskap om folkehelseloven og arbeidsformen loven angir
2. Inspirasjon til å reflektere rundt eget bidrag i folkehelsearbeidet
3. Økt kjennskap til nasjonal politikk på folkehelseområdet

Hva regulerer folkehelseloven?

Folkehelseloven gir kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter ansvar for å fremme folkehelse.

Sammen med forebyggingsbestemmelsene i helse- og omsorgstjenesteloven er folkehelseloven et rettslig virkemiddel for å nå samhandlingsreformens mål om å fremme folkehelse, forebygge sykdom og utjevne sosiale helseforskjeller.



Lovens definisjoner

Folkehelse: befolkningens helsetilstand **og livskvalitet** og hvordan helse og livskvalitet fordeler seg i en befolkning

Folkehelsearbeid: samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse **og livskvalitet**, fremmer gode sosiale og miljømessige forhold, utjevner sosiale helseforskjeller, beskytter befolkningen mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen, og forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse

Folkehelselovens formål



bidra til en **bærekraftig** samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder **livskvalitet**, gode sosiale og miljømessige forhold og **utjevner sosiale helseforskjeller**.



bidra til å **beskytte befolkningen** mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen



bidra til å **forebygge** psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse.



sikre at kommuner, fylkeskommuner og **statlige myndigheter** setter i verk tiltak og **samordner sin virksomhet** i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte.



legge til rette for et **langsiktig, systematisk** og **kunnskapsbasert** folkehelsearbeid.

Sammenhengen mellom nivåene

Statlige
helsemyndigheter

Fylkeskommuner

Kommuner

- Lov og forskrift
- Normer og standarder for godt folkehelsearbeid
- Nasjonale folkehelseutfordringer
- Tilskudd

Kunnskap/
oversikt

Lokal
innovasjon

Kommunen, fylkeskommunen og statens ansvar



fremme befolkningens helse *og livskvalitet*



fremme gode sosiale og miljømessige forhold



bidra til å **forebygge** psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse.



bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller



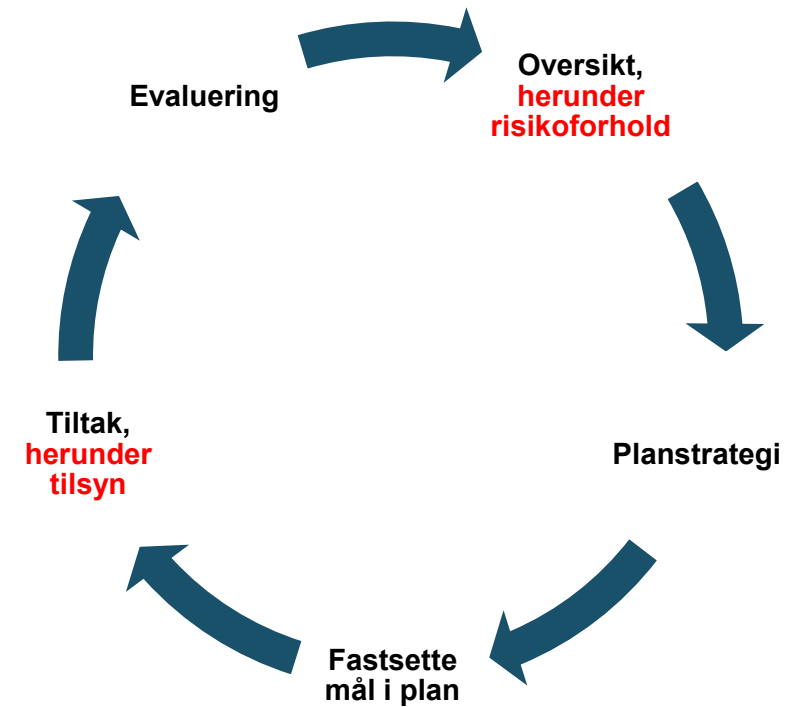
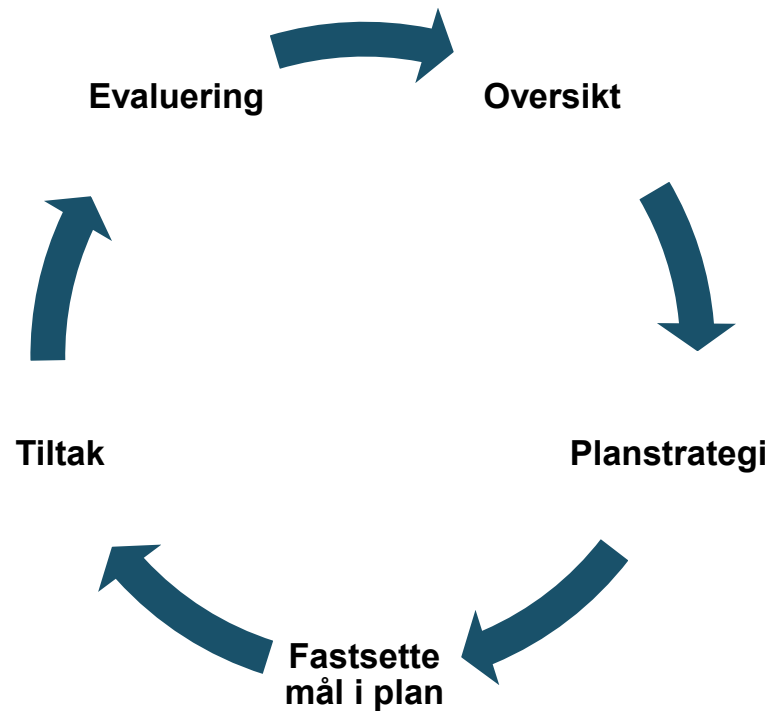
bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som *direkte eller indirekte* kan ha negativ innvirkning på helsen.



Ansvaret etter første ledd skal ivaretas innenfor de oppgavene og med de virkemidlene kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

- Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn ivaretas av andre myndigheter og virksomheter. Medvirkningen skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid, deltagelse i planlegging og ved gjennomføring av tiltak. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.
- *Kommunen bør medvirke til, og tilrettelegge for, forskning og annen kunnskapsutvikling om folkehelseiltak.*
- *Kommunen skal ha internkontroll etter reglene i kommuneloven § 25-1 med krav fastsatt i eller i medhold av denne loven.*
- *I forbindelse med handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.*
- *I kommuner med samisk befolkning, skal kommunen være oppmerksom på særskilte folkehelseutfordringer for samer.*

Systematisk folkehelsearbeid etter folkehelseloven



Copilot illustrasjon som
skal inspirere til arbeid
med folkehelse



Kommuners systematiske folkehelsearbeid

- 81 % av kommunene har (etter 2022) har et oversiktsdokument over helsetilstanden
- 71 % av kommunene involverer fem eller flere deler av kommunen i oversiktsdokumentet.
- Største identifiserte folkehelseutfordringene:
 - 1) Aldring av befolkningen
 - 2) Psykisk helse og livskvalitet
 - 3) Utenforskap/ensomhet

Copilot illustrasjon som
skal inspirere til arbeid
med folkehelse



Kommuners systematiske folkehelsearbeid (forts)

- Områder med iverksatt tiltak:
 - Psykisk helse og livskvalitet
 - Aldring av befolkningen
 - Sosial ulikhet i helse
- 77 % av kommunene har drøftet de identifiserte hovedutfordringene i arbeidet med kommunal planstrategi.
- 60 % av kommunene har gjennomgått og vurdert sitt arbeid med folkehelse i 4-årsperioden.

Beredskap i folkehelsearbeidet

- Hjemlet i folkehelseloven Lov 24. juni 2011 nr. 28 om folkehelsearbeid (folkehelseloven)
og
- Forskrift om miljørettet helsevern Forskrift 25. april 2003 nr. 486 om miljørettet helsevern (forskrift om miljørettet helsevern)

Folkehelseloven § 28. *Beredskap* (inneværende)

Kommunen, fylkeskommunen, statsforvalteren, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i beredskapssituasjoner, jf. [helseberedskapsloven § 2-1](#).

Kommunen plikter å utarbeide en beredskapsplan for sine oppgaver etter denne lovens [kapittel 3](#), i samsvar med helseberedskapsloven. Helseberedskapsplanen skal samordnes med kommunens øvrige beredskapsplaner.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kommunens beredskap innen miljørettet helsevern, og om meldeplikt for kommuner, helseforetak og helsepersonell til Folkehelseinstituttet om miljøhendelser eller mistanke om utbrudd av sykdom relatert til eksponering for helseskadelige miljøfaktorer. I forskrift kan videre gis nærmere bestemmelser om oppgaver for og ansvarsfordeling mellom kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter for å sikre beskyttelse av befolkningens helse

- Folkehelseloven § 28 gjelder ekstraordinære hendelser, ikke kontinuerlige forhold, f.eks. radon i boliger
- Kommunen skal i tillegg ha oversikt over forhold som kan medføre helseskade og iverksette nødvendige tiltak, jf. folkehelseloven §§ 5-7.
- Krav til oversikt etter § 5 omfatter også oversikt over risikoforhold

Tydeligere krav til beredskap (§ 7 b)

- Risikoforhold som del av oversiktsarbeidet
- Krav til å iverksette kompensierende tiltak
- Krav til å sikre forsvarlig samfunnsmedisinsk beredskap
- Kommuneoverlegen skal gi medisinskfaglige råd i kommunens helsemessige beredskap
- Flyttet beredskapsbestemmelser fra forskrift til lov
- Krav til beredskapsplan videreført



Samfunnsmedisinsk kompetanse (§ 7 c)

- Tydeliggjør kommunens ansvar for at kommuneoverlegen skal gi medisinskfaglige råd innen
 - helsemessig beredskap og
 - hvordan kommunen kan møte folkehelseutfordringer
- Endrer fra kommunelege til kommuneoverlege

The screenshot shows the Helse- og omsorgsdepartementet website. The header includes the logo and name of the department, a search bar, and a menu icon. The main content area is titled 'Kommuneoverlege – kommunens organisering av kommuneoverlegefunksjonen og samfunnsmedisinsk arbeid'. A sidebar on the left lists three items: 1. Kommuneoverlegefunksjonens oppgaver etter lov og forskrift, 2. Anbefalinger til kommuneoverlegefunksjonen (highlighted), and 3. Bakgrunn, metode og prosess. The main content area displays '2. Anbefalinger til kommuneoverlegefunksjonen' with a list of recommendations, each followed by a downward arrow icon.

Helsedirektoratet

Søk

Meny

Forsiden / Kommuneoverlege – kommunens organisering av kommuneoverlegefunksjonen og samfunnsmedisinsk arbeid

Kommuneoverlege – kommunens organisering av kommuneoverlegefunksjonen og samfunnsmedisinsk arbeid

1 Kommuneoverlegefunksjonens oppgaver etter lov og forskrift

2 **Anbefalinger til kommuneoverlegefunksjonen**

3 Bakgrunn, metode og prosess

Søk i veileder til lov og forskrift

2. Anbefalinger til kommuneoverlegefunksjonen

- Kommunen bør ha nødvendige rutiner for internkontroll med kommuneoverlegefunksjonen
- Kommuneoverlegen bør være spesialist i samfunnsmedisin eller i spesialisering i samfunnsmedisin
- Kommunens internkontroll bør beskrive hvordan nødvendig kapasitet i kommuneoverlegefunksjonen skal ivaretas i normalsituasjon og ved kriser
- Kommuneoverlegefunksjonen bør plasseres slik at den tverrsektorielle rollen ivaretas
- Kommunen bør ha nødvendige rutiner for å involvere kommuneoverlegefunksjonen i kommunens folkehelsearbeid
- Kommunen bør ha nødvendige rutiner for å involvere kommuneoverlegefunksjonen i arbeidet med beredskapsplaner og krisehåndtering
- Kommuner kan samarbeide med andre kommuner om kommuneoverlegefunksjonen

Folkehelsearbeid og beredskapsarbeid

Oversikt over helsetilstanden kan være et godt grunnlag for beredskapsplanarbeidet

Det systematiske folkehelsearbeidet gir kommunene oversikt over sårbarheter og risikofaktorer

Kommuneoverlegen som strategisk rådgiver i beredskap stiller krav til forsvarlig samfunnsmedisinsk beredskap i kommunene

Beredskap skal ikke bare handle om respons, men bygge robuste strukturer gjennom folkehelsearbeidet.

Støtte fra statlige helsemyndigheter

Helsedirektoratet (§ 24)

- gi informasjon, råd og veiledning om strategier og tiltak
- være en pådriver for kunnskapsbasert folkehelsearbeid, blant annet gjennom nasjonale normer og
- gjøre tilgjengelig statistikk som grunnlag for oversikt
- *pålegge helsekonsekvensutredninger*

Folkehelseinstituttet (§ 25)

- *forske, oppsummere og formidle kunnskap,*
- *legge til rette for regelmessige fylkeshelseundersøkelser.*
- *utarbeide og presentere statistikk*
- *overvåkning, råd og veiledning innen smittevern og miljømedisin*
- Bistå i forbindelse med eksponering for helseskadelige miljøfaktorer

Regionale helseforetak (§ 25 a)

- *bidra med kunnskap som grunnlag for statlig, fylkeskommunal og kommunal oversikt*
- *samarbeide med fylkeskommunene og kommunene om folkehelse, herunder beredskap innen miljø og helse og smittevern.*

